

POZNEJME UKRAJINU
SBÍRKA | INFORMAČNÍCH A ČASOVÝCH
POJEDNÁNÍ O UKRAJINSKÉ OTÁZCE

DR. S. DNISTRIANŠKÝJ:

UKRAJINCI ČECHŮM

(PŘEKLAD Z RUKOPISU)

ČESKÁ SERIE
Číslo 1.

ÚNOR
1919

KYJIV-PRAHA
Cena 1 K.

NÁKLADEM UKRAJINSKÉHO VYDAVATELSKÉHO
DRUŽSTVA »ČAS«, KYJIV-PRAHA. TISKEM LIDOVÉ
KNIHTISKÁRNY J. SKALÁK A SPOL. PRAHA II,
HYBERNSKÁ 7.

L 29323

POZNEJME UKRAJINU
SBÍRKA INFORMAČNÍCH A ČASOVÝCH
POJEDNÁNÍ O UKRAJINSKÉ OTÁZCE

DR. S. DNISTRIANŠKYJ:

UKRAJINCI ČECHŮM

(PŘEKLAD Z RUKOPISU)

ÚNOR

ČESKÁ SERIE

1919

KYJIV-PRAHA

Číslo 1.

Cena 1 K.

NÁKLADEM UKRAJINSKÉHO VYDAVATELSKÉHO
DRUŽSTVA »ČAS«, KYJIV-PRAHA. TISKEM LIDOVÉ
KNIHTISKÁRNÝ J. SKALÁK A SPOL. PRAHA II
HYBERNSKÁ 7.

ÚVODEM.

Tímto spiskem zahájíme periodickou sbírku informačních a časových publikací o Ukrajině a ukrajinské otázce — »Poznejme Ukrajinu!« Předním jejím úkolem bude ujasnění česko-ukrajinského poměru a vytvoření věcných i psychologických předpokladů pro česko-ukrajinskou vzájemnost, zeměpisně a reelně-politicky předurčenou vznikem samostatného československého a ukrajinského státu.

Pohříchu doposud česko-ukrajinský poměr trpěl předsudky a předpojatostí na obou stranách, což hlavně zaviněno bylo bezprávným postavením ruských Ukrajinců v carské říši a politickým utiskováním československého národa v rakousko-uherském soustátí.

Dnes hlavní tato překážka je odstraněna navždy. Carské Rusko stejně jako černo-žluté Rakousko-Uhersko nenavratně zmizely v neslavném propadlišti světových dějin.

Zeměpisné sousedství a také politické důvody nutí k tomu, aby poválečný česko-ukrajinský poměr byl vybudován na zcela nových a především reelních základech. Ukrajinský a československý stát politicky nemají sporných otázek. Problém uherské Ukrajiny, jenž mohl by domněle státi se kamenem úrazu v česko-ukrajinském poměru — ve skutečnosti je snadno vysvětlitelným nedorozuměním, které zcela přátelsky a bez postranního zasažení hladce může býti vyřízen zástupci československého a ukrajinského národa. Ostatně uhersko-ukrajin-

ská otázka se zřetelem k československému státu bude věcně vysvětlena v druhém čísle této sbírky, v níž postupně vyjdou — pokud to dovolí technické velmi svízelné vydavatelské poměry doby přítomné — celkový statisticko-demografický přehled Ukrajiny a Ukrajinců vůbec, národopisný nástin bukovinské Ukrajiny se zřetelem na nynější rumunskou okupaci, o česko-ukrajinském poměru a vzájemnosti s českého hlediska atd.

Tuto oznámenou sbírku zahajujeme přehlednou studií o ukrajinském problému vzhledem k české veřejnosti, vysvětlující hlavní směrnice a ráz dosavadní ukrajinské politiky.

Doufáme, že tento pokus o česko-ukrajinské vzájemné poznání a sblížení setká se s porozuměním v českém národě a že přispěje k navázání a upevnění přátelských styků mezi samostatným československým a ukrajinským státem, a to tím spíše, že hospodářsky převážně zemědělská Ukrajina a silně průmyslová československá republika navzájem se doplňují a přirozeně jsou na sebe odkázány.*)

Kéž tedy tento počín bude korunován plným zdarem, totiž vytvořením plodné kulturní česko-ukrajinské vzájemnosti a politické dohody.**)

*) Podstatu a perspektivy ukrajinsko-československých styků náležitě naznačili povolání ukrajinští státníci: dr. P a n e j k o, státní tajemník ukrajinské lidové republiky pro zahraniční záležitosti a S y d o r e n k o, zmocněnec kijevského ukrajinského direktoria (viz vídeňskou zprávu o tom v »Nár. Listech« 1919 z 9. ledna č. 8.).

**) Toto pojednání bylo sepsáno před svržením protiukrajinské hetmánské vlády ruské Ukrajiny, což se stalo v listopadu 1918. V důsledku této události 3. ledna 1919 v Stanislavově bylo proklamováno sjednocení západoukrajinské s východoukrajinskou republikou, potvrzené slavnostně v Kijevě dne 22. ledna t. r.

O dějinách i politice ukrajinského národa panuje ve směrodatných politických kruzích mnoho nejasnosti i nedorozumění. Ještě před světovou válkou byla i označení: Ukrajina« a »Ukrajinec« v západní Evropě takřka neznáma a naši politici odpůrci vyznali se dobře v tom, aby druhý největší slovanský národ na zemi (ca 40 milionů) předváděli světu: v Rusku jako neoddělitelnou součást ruského národa (Malorusi) a na území bývalé polské říše jakožto buřičské živly proti Polsku bojující selského původu (Rusíni). Příliš rychle zapomněla Evropa, zač vše má děkovati Ukrajincům, kteří útoku Turků a Tatarů v staletích největšího nebezpečí ve východní Evropě na odpor se postavili; příliš rychle přešlo se přes dějiny lidu, který vysílen dlouholetými válkami ve službě civilisace byl nucen hledati u cizích států pomoci, na místě které však našel utlačování a pronásledování. Pro Evropu 19. a ještě 20. století existovala na východě jen ruská a polská otázka a nikdo ze směrodatných politických činitelů nechtěl si hlavu lámati tím, že mimo polskou a ruskou otázku stává i ukrajinská otázka, která pro imperialistický směr Rusů a Poláků musela zmizeti s politického denního pořádku. Světová válka však ukázala, že velký ukrajinský národ žije a uplatňuje nárok na svou samostatnost. Když ruská revoluce proklamovala lidská práva a prohlásila právo národů na sebeurčení, ukrajinský národ první se hlásil s nárokem na právo sebeurčení, i bylo mu toto právo revolu-

cionářským Ruskem potom přiznáno. Jest chvalně známo, že ukrajinský národ na přípravách k ruské revoluci značnou měrou byl účastněn a že první revoluce v Petrohradě byla vykonána ukrajinskými pluky.

Nyní zamýšlí mírová formule presidenta Wilsona, jakož i dohodových mocností vymýtiti imperialism a pomoci pravé demokracii k vítězství. Žádají právo na sebeurčení všech národů.

V takové chvíli jest nutno, aby dohodové mocnosti seznaly naše skutečné snahy, aby se dozvěděly, že ukrajinský národ náleží k nejstarším národům, že za ideály, které si vytkl, již století bojuje, že ode dávna svého práva na sebeurčení se dožaduje, že neustále byl přívržencem demokratické ústavy a republikánské zřízení již v oné době měl zavedeno, kdy v Evropě vládl feudalism. S druhé strany vyžaduje naše dosavadní stanovisko k slovanským národům vysvětlení, jakož i upřímného vyslovení, aby se odstranilo možné nedorozumění a aby bylo dokázáno, že se jednalo ukrajinskému národu stále jedině o vzpouru proti imperialismu sousedních národů a dosažení ideálu sebeurčení.

Historický život ukrajinského národu byl zcela jiného rázu než Poláků a též Rusů. Ukrajinská historická tradice jest zakořeněná v staré říši Kijevské. Trvala již na počátku 9. století. — Veškerá státní moc spočívala původně v rukou všeobecného shromáždění všech svobodných občanů, jejichžto usnesení byla plněna volenými úředníky, k nimž náleželi i vojenští hejtmani. Seniorátním zřízením posloupnosti na trůně došlo ku tvoření četných udělných knížectví, což způsobilo postupně značné zeslabení Kijevské říše. Říše nemohla tudíž obstáti před silným útokem Mongolů, kteří v r. 1240 město Kijev rozbořili. Tak nastalo posunutí středu politického života staré Ukrajiny do Haliče nad Dněstrem.

Knížectví, vlastně království Haličské, jež tehdy sahalo přes řeku San, skoro celé století ještě se udržovalo, ale nemohlo se ubrániti Tatarům s jedné strany a Polákům a Maďarům se strany druhé. V roku 1340, když vymřela dynastie

Romanovců, Halič připadla k Polsku a ostatní ukrajinská území připadla za polského krále Jagiella polsko-litevskému státu; tím způsobem zašel první státní útvar ukrajinského národa, a sice hlavně vlivem lupičských vpádů divokých asiatských hord a tehdejších nepříznivých mezinárodních poměrů.

Polsko-litevský stát zacházel s Ukrajinou jako s dobytou zemí. Jako jinověrci v katolickém státu byli ukrajinští šlechtici ve svých právech zkráceni a opouštěli svou víru a národnost, z části nuceni, z části však, aby se mohli státi účastnými zlopověstné »zlaté svobody« Polska. Měšťanstvo bylo utlačováno, rolníci dostali se do nevolnictví, celé lány ukrajinské půdy darovali polští králové starostům, t. j. šlechticům polským s administrativní mocí. Každý Ukrajinec cítil mocný útlak polské vlády a nespokojenost jevila se v opětných povstáních. Polsko-litevský stát byl mimo to příliš slabý, než aby mohl Ukrajinu chrániti před vpády Tatarů.

Stálý stav válečný na tatarské hranici nutil tamní ukrajinské obyvatelstvo k nepřetržité válečné pohotovosti. Toto ozbrojené obyvatelstvo těšilo se životu svobodnému a bylo jmenováno kozáky. V 16. století organizovali se tito kozáci ve vojenský stát u peřejí řeky Dněpru (Zaporožská Sič). Tam panovala neobmezená rovnost všech občanů ve veškerých politických a sociálních právech. Na valné hromadě spočívala celá moc. Zvolení úředníci, kteří byli zároveň důstojníky vojenskými, vykonávali usnesení valné hromady. Svoboda jednotlivcova byla značná, musila se však podrobiti vůli celku.

Jelikož utlačování Poláky nabývalo stále větších rozměrů, prohlásili v r. 1648 ukrajinští kozáci za vedení hetmana Bohdana Chmelnyckyho boj za nezávislost své země. Polské armády byly zničeny a po 300 letech si ukrajinský národ vybojoval opět nezávislost. Avšak se všech stran utlačovaná nová republika potřebovala především pokoje, aby se mohla zorganizovati. Proto uzavřel Chmelnyckij v r. 1654. se souvěřícím Ruskem smlouvu v Perejaslavě. Na základě této smlouvy podržela Ukrajina úplnou státní samostatnost, jakož i svou

vojensko-kozáckou ústavu za carova primátu. Volnými hlasy valné hromady zvolený hetman měl i právo samostatné zahraniční politiky.

Avšak moskevské Rusko nemělo v úmyslu, smlouvy dodržeti. Moskevská vláda všecko vynaložila, aby kozáckou republiku zničila a znenáhla úplně porobila. Mírem v Andrusowě r. 1667 s Poláky uzavřeným Ukrajina byla rozdělena ve dvě části a tím Moskvané zrušili perejaslavskou smlouvu již po uplynutí sotva 13 roků, za zády Ukrajinců. — V pravobřežné*) Ukrajině, úžasně zpustošené a Polákům postoupené, velmi rychle hynul ukrajinský státní život jakož i organisace kozácká. Aristokratická vláda Poláků netrpěla demokratických snah, potlačovala proto ukrajinský národ a jeho vůdce co nejúsilovněji. V levo-břežné Ukrajině pokusil se hetman Mazepa v čas velké norské války ruské jho svrhnutí. Učinil spolek se švédským králem Karlem XII., avšak porážka u Poltavy r. 1709 zničila veškeré jeho naděje. Povstání ukrajinské bylo Petrem Velikým za strašlivých ukrutností potlačeno a písemně stvrzená autonomie Ukrajiny zrušena. Při rozdělení Polska 1772—1795 připadlo celé ukrajinským národem obývané území, tím i část dříve Poláky ovládaná, Rusku, vyjma východní Halič a severní Bukovinu, jež připadly Rakousku.

Avšak politickým ovládnutím Rusko se neuspokojilo. Bylo mu známo, že Ukrajinci úplně se liší od Rusů jazykem, mravy, názorem světovým. Proto ruská vláda s neurvaldu důsledností si počínala vůči těmto odlišnostem. Již r. 1680 byla celá církevní literatura v ukrajinském jazyku zakázána, r. 1720 vyšel zákaz ukrajinské knihy vůbec tisknouti. Ukrajinské školy byly vesměs uzavřeny. Ukrajinský národ odcizil se bývalé své národní církvi, jež potom sklesla na pouhý nástroj rusifikace. Řecko-katolická víra, jež měla mnoho přívrženců v západní Ukrajině, byla úplně vyhlazena a všichni přívrženci této víry úžasnými persekucemi nuceni »vrátiti se« k pravoslavné víře.

*) Totiž na pravém břehu Dněpru.

Krvavé boje za svobodu, jež ukrajinský národ vedl proti Polákům a Rusům, neuskutečnily tudíž politických ideálů svobody, rovnosti a demokratické vládní formy. Na místě toho přišlo hrozné politické, sociální i národní utlačování, jež ohrožovalo týraný národ jistou zkázou. Ale rusifikace Ukrajinců naprosto se nechtěla podařiti přes úplnou negaci ukrajinského lidového jazyka a samovládu ruské řeči ve všech oborech kultury i veřejného života. Jakmile později za časů světové války ruská revoluce lid vysvobodila z pout carského imperialismu, založil ukrajinský národ, věren svým starým tradicím, moderní lidovou republiku.

Zatím zůstala východní Halič i severní Bukovina po rozdělení Polska pod rakouskou vládou. S nadějným očekáváním uvítal ukrajinský sedlák, jakož i ukrajinská inteligence nové vládce, doufajíce, že vysvobodí ukrajinský národ z dlouholetého polského otroctví. Polské jho bylo takovým způsobem nenáviděno, že na české i německé úředníky, císařovnou Marií Terezií a císařem Josefem II. do Haliče i Bukoviny poslané, ukrajinský národ pohlížel jako na spasitele z polského jha, ačkoliv jazyka ukrajinského nebyli mocni. Mimo to získal si císař Josef II. zrušením roboty a jinými demokratickými reformami ve prospěch pracujícího lidu sympatie svých ukrajinských poddaných. Později však změnila rakouská vláda system a ukrajinský národ zvolna Polákům úplně vydala na milost.

Nešťastné vyrovnání rakouské s Uhry v r. 1867, jež stvořilo dualism a český národ podrobilo Němcům, způsobilo politické sloučení ukrajinského území (východní Halič) s polským územím (západní Halič) a podrobilo ukrajinský národ Polákům. Dynastie habsburská opírala se o Němce, Maďary a Poláky, a aby si získala v budoucnosti koruny polské, učinila s polskou šlechtou před samotným vyrovnáním s Maďary úmluvu, dle níž vlastní ukrajinská Halič měla býti vydána Polákům. K tomuto účelu bylo staré ukrajinské království Halič (nynější východní Halič) stmelováno s velkovévodstvím krakovským a již polonisovanými vévodstvími Oswięcim i Zator, a tím Polákům

umožněno království Haličské si podmaniti. Počala nyní systematická, násilná polonisace ukrajinské Haliče Poláky, kteří tímto umělým způsobem se dostali k majoritě v zemi. Ukrajinský národ musel se brániti a žádal rozdělení Haliče i vytvoření zvláštní ukrajinské provincie ze starobyklých ukrajinských částí v rámci Rakouska. Rakouská vláda však čím dále tím více upadla v úplnou závislost na Polácích, a teprve na troskách rakouského státu v duchu mírové formule presidenta Wilsona i ukrajinskému národu byla přiznána volnost dle práva sebeurčení ve vlastní národopisné oblasti založiti si samostatný stát. Nicméně hlásí se i nyní polský imperialism ke slovu a odpírá právo na sebeurčení ukrajinskému národu, ačkoliv tento dne 19. října 1918 v samostatný stát se konstituoval a tomuto dne 15. listopadu 1918 dal státní formu lidové republiky.

Historicko-politické tradice ukrajinského národu liší se úplně od tradic sousedních národů.

V polské říši utvořily se tyto stavy: aristokracie, šlechta a měšťanství. Prostý lid stal se nevolným a měšťanství v brzku ztratilo každého významu. Válkami a hlavně unií s Litvou stalo se Polsko panovnickým národem. Již v této vlastnosti jest odůvodněn aristokratism Poláků. Šlechta, jakož i magnáti ovládali celý politický, sociální a intelektuální život. Tato aristokratická tradice vedla k tomu, že demokratický ruch mezi Poláky až do dnes málo se rozšířil. Ba i polští sociální demokraté jsou proniknuti ideou velkopolskou. Imperialism jest u Poláků bez rozdílu stavu tak hluboce zakořeněn, že sotva někdo z nich by se odřekl ovládání ukrajinského národa. Poláci stále ještě žijí ve snech o utlačování cizích národů a území, aby strhli na sebe první roli ve slovanském světě.

Ruské historicko-politické tradice jsou rovněž rozdílné a ukrajinským protichůdné. Moskevský národ snaží se už od dávna o centralisaci a absolutní knížecí moc. Pomáhá knížeti podrývatí moc bojarské šlechty i duchovenstva a zříditi despo-

tickou moc ve státě. Absolutní moc panovníkova stane se nacionální svátostí Rusů a dopomáhá jim ke zřízení obrovské říše, která pohltí Polsko i Ukrajinu.

Ruská revoluce r. 1905 byla sice s to, aby tuto historickou tradici poněkud oslabil, ale bez trvalého výsledku. Na základě starých tradic vstouplo Rusko do světové války. Teprve katastrofální obrat, jež nynější válka způsobila, zničil carism i vedl k proklamaci socialistické republiky v Rusku. Tato republika uznala ovšem oprávněnost ukrajinské lidové republiky, však červená garda brzy potom na tuto útočila — a nejposlednější události dokazují, že ruský imperialism v lidu ještě nevyhasl a značně vlivné kruhy nepřetržitě pracují, aby staré Rusko znovu utvořily s úplným přivtělením Ukrajiny.

Shrneme-li krátce řečené, vysvítá toto:

Ukrajinský republikanism, ruská despotie a polská aristokracie ve spojení s všeruskými, případně velkopolskými snahami, jsou navzájem historické protivy, jež se spolu nedají srovnati.

Se zřetelem k minulosti: jelikož opětné pokusy ukrajinského národa nejen s Ruskem, nýbrž i s Polskem vejíti ve spojení pro Ukrajince vždycky skončily sociálním a národním porobením; a co se týče budoucnosti: jelikož přes všechny moderní problémy a snahy nynější doby staré historické tradice Polska i Ruska ještě do té míry jsou čilé, že by v rámci vlastních států setrvání samostatné ukrajinské ústavy trvale nestrpěly. Dějiny vybuďovaly uvedené protivy velmi ostře a určily základy politiky ukrajinského národa, již tento v posledních desetiletích a obzvláště po čas světové války provozoval; proto se dá snadno vysvětliti politický postup ukrajinských stran. Dle řečeného není arci divu, že naše politika ani u Rusů ani u Poláků nemohla hledat spojenců, jelikož veškeré smlouvy s Ruskem i Polskem s sebou přinesly jedině negaci i úplné porobení naší národnosti. Našimi bezprostředními odpůrci byli dva mocní slovanští národové, jejichž imperialismu jsme padli za oběť.

Jakožto velký slovanský národní kmen byli jsme povždy přívrženci velké slovanské jednotné myšlenky, žádali jsme však svoje právo od těch slovanských národů, kteří nám toto odpírali. Nebyli jsme skutečně nikdy upřímnými spojenci Němců, nemohli jsme však proti nim vystoupiti, jakmile naše právo na samostatný národní vývoj (samožřejmě z docela zvláštních důvodů) uznávali proti Polákům i Rusům. Také my jsme byli Všeslovany, ale nikdy ve smyslu vlády mocnějšího slovanského národa nad slabším.

Tato tvrzení můžeme každého času dokázati. Předním duševním bojovníkem za všeslovanství byl, jak známo, Čech Šafařík. Jeho základní díla: »Slovanské starožitnosti« a »Slovanský národopis« z třicátých let 19. století vzbudila v celém slovanském světě cit pospolitosti. Poprvé bylo nacionální sčítání všech slovanských národů provedeno s největší péčí a spojovací ráz ideelní společnosti národů jim uveden před oči. Nejsilnějšího ohlasu došla tato díla právě mezi Ukrajinci, zvláště jelikož je Bodjanskyj v 40tých letech minulého století přeložil do ruštiny — a Bodjanskyj byl Ukrajincem a zároveň přítelem ukrajinského národního básníka Ševčenka. Bodjanskyj však nebyl jediné překladačem spisů Šafaříkových; on zároveň hájil jeho ideje v Ukrajině, kde našel kruh nadšených přívrženců. K přívržencům náležel též básník Ševčenko, jenž pod vlivem těchto idejí složil epickou báseň: »Ivan Hus«. V proslovu na Šafaříka řízeném praví básník:

»Slava-ž Tobi, Šafaříku,
V viky i viky,
Ščo zvivs jes v odno more
Slavianskiji riky.«

I na jiném místě praví:

»I brat z bratom obnialy sia
I prohovoryly
Slovo tycheji lubovy
Na viky i viky.«

Týž básník, jenž všemi prostředky vysokého svého umění bojoval proti utlačování ukrajinského národa Rusy a žádal plné svobody pro svůj národ, velebí velikého Šafaříka pro ideu sbratření všech slovanských národů. Avšak jako Šafařík, tak i on představuje si toto sbratření jedině tím způsobem, že bratři s bratry, rovní s rovnými a svobodní se svobodnými se mají sdružiti. Protiva k ruskému básníku Puškinovi, jenž vyslovil přání, aby se slovanské potoky vlily do ruského moře, tímto jest jasně naznačena.

V tomto odporu spočívá též rozdíl mezi ukrajinským názorem o všeslovanství a ruským. Byli jsme a zůstaneme Vseslovany ve smyslu Šafaříkově a našeho národního básníka Ševčenka, musíme však bojovati proti všeslovanství, jež se jeví ve formě všeruské, aby nad ostatními slovanskými národy vládlo. — Protož těšil se i Hanka a slovenský básník Kollár, jenž pěl o slovanském sbratření a jehož básně prof. Srezněvským v Ukrajině byly popularisovány, všeobecné oblibě v ukrajinských kruzích. Totéž platí o politických ideách velkého českého dějepytce Palackého. —

Všichni tito předbojníci všeslovanství znali však též ukrajinský národ a žádali proň stejné právo s ostatními slovanskými národy. Nikdo z nich nepopíral našeho práva na svobodu a protož každý z nich našel nadšené přívržence.

Bohužel neplatí to již o pozdějších předbojnicích politického všeslovanství, jež vycházelo z hegemonie Ruska a přivlastnilo si ideu úplné negace ukrajinského národa. Politické všeslovanství novějšího data zná jedině Rusy a Poláky, nikoliv však Ukrajince. Rakouským dualismem s Uhry, jakož i nacionální protivou k Němcům tísnění viděli se Češi a Jihoslované nuceni, apelovati na pomoc silného Ruska. Carská říše prohlásila se ochotnou tuto pomoc poskytnuti, dala však ihned všeslovanským snahám dle výroku Puškina ráz všeruský. Vseslovanství stalo se v Rusku brzy heslem brutální politiky výbojné a národního znásilnění, jejíž útraty nesli nejen Ukrajinci, nýbrž i Poláci. I přívrženci slovanské vzájemnosti ve smyslu Ša-

fašikově a zakladatelé ukrajinské slavjanofilské »Společnosti svatého Cyrilla a Methoděje« v Kijevě (1847) byli pronásledováni i vypovězeni. Znenáhla započalo i u ostatních slovanských národů, kteří zrovna netrpěli jhem ruským, jakési vystrážlivění. Hanebné činy ruské vlády odpuzovaly lepší elementy mezi slovanskými národy od Ruska a tak již před rusko-japonskou válkou politické všeslovanství mimo Rusko pozbylo významu.

Skrývalo se ve všeslovanských spolcích, na jejich zachování v jednotlivých zemích ruská vláda vždy kladla velkou váhu a všeslovanské ideje byly jediné všeslovanskými orgány zachovány. —

Po rusko-japonské válce vše se změnilo. Ruská vláda vynasnažila se své postavení v Evropě posílit a opírajíc se o zavedení zdánlivé konstituční ústavy, povznesla svůj hlas za vysvobození slovanských národů od cizovlády. Pruskou politikou vůči Polákům dařilo se Rusku získati pro sebe i některé polské kruhy a v odporu k Němcům shledali se i jiní západoslovanští národové na straně Ruska. K této politické kooperaci byli přivedeni ruskou carskou vládou, která však zajištění rovnoprávnosti jednotlivých slovanských národů nemyslela poctivě. Tak povstal neoslavism, jehož politický směr hned s počátku bylo možno prohlédnouti.

Jedině Ukrajinci nemohli býti přijati, poněvadž Rusko uchovalo si vedoucí roli a úplného utlačování ukrajinského národa nechtělo se odřici. Bohužel znali i mnozí čeští a jihoslovanští politikové, již s neoslavismem souhlasili, v politickém životě výhradně Poláky a Rusy, kdežto Všerusy a Velkopoláky zmateni, v Ukrajincích viděli jediné rušitele slovanské vzájemnosti, kteří mají Polákům a Rusům na milost i nemilost propadnouti. Že tento výklad polskému i moskevskému imperialismu vyhovoval, nepotřebuje žádného zvláštního odůvodnění. V takovém panslavismu nebylo přirozeně pro Ukrajince místa. —

Nicméně bylo chování Ukrajinců vůči Čechům a Jihoslovánům vždy loyální. Kdežto Poláci v rakouském parlamentu svými hlasy vždy podporovali německé zastoupení a takto Němcům pomáhali k majoritě i ovládnutí jiných slovanských národů, hlasovali Ukrajinci, i když odděleně, spolu se slovanskou unií, podporující opoziční taktiku této. — Ukrajinská veřejnost musela se bránit proti stále novým utrhaním, Poláky i Rusy proti sobě šířeným, a musela vystupovat proti politickým bajkám jako o »pruských markách« atd. A přece Ukrajinci nikdy neuzavřeli smlouvy s Němci a styky s německou říší omezovaly se na ochranu sezonních dělníků ukrajinské národnosti. Jelikož Ukrajinci nejen proti Polákům, nýbrž i proti Rusům samostatnost svoji zdůraznili a práva na sebeurčení hájili, byli ruskému imperialismu, jenž se překřtil v neoslavism, trnem v očích. Všecky výčitky proti nám učiněné jsou tím vysvětlitelné.

Jakmile tudíž světová válka vypukla a Rusko po boku dohodových mocností vstoupilo do války, nebylo možno rakouským Ukrajincům postavit se proti centrálním mocnostem, jež vedly boj s Ruskem. Již na počátku vojny prohlásily tyto mocnosti *urbi et orbi*, že s ruským carismem vešly ve svatou válku a že chtějí ukrajinský národ osvobodit. Nicméně použily polské politické vládnoucí kruhy vypuknutí války k tomu, aby celý ukrajinský národ v rakousko-uherské říši představily centrálním mocnostem jakožto rusofily a vydaly jej kašpárkům německého militarismu. Jelikož to Polákům při politice plenění bylo pro ten okamžik vhod, za tím účelem vydali heslo: »Mezi Ukrajincem a rusofilem jest pouze takový rozdíl jako mezi židem a israelitou.« Kolik nevinných Ukrajinců z té příčiny bylo justifikováno, dokazují vojenská soudní akta, a jakým útrapám byli vydáni v Thalerhofu, jest světu všeobecně známo. Třicet tisíc Ukrajinců bylo tehdá pro polské denunce rakousko-uherským vojskem pověšeno! Opětný důkaz, že nezbylo ukrajinské inteligenci z Haliče, než vrhnouti se do nevyhnutelného, aby zachránili svůj lid před úplným vyhubením. Ruští Ukrajinci

však zcela otevřeně bojovali v řadách dohodových mocností i spolu s Ruskem. Nebojovali však pro vítězství carismu, nýbrž pro vítězství demokratické myšlenky; byli též první, kdo revoluci pomohli k vítězství. — Ačkoliv dějiny nás rozdělily ve dva nepřátelské tábory, prolili jsme krev svou za docílení národní svobody. — a ani ve snu jsme si nepomysleli, postaviti se nějak proti západním mocnostem. Ukrajínští legionáři bojovali pouze proti ruskému despotismu i považovali úlohu svou za skončenou, když na troskách carismu v Rusku i v Ukrajině byly zřízeny samostatné republiky. —

V posledním období parlamentárního života v Rakousku byli ukrajínští politikové rakouské monarchie v táboru oposice proti německo-polské většině. V roce 1917 hlasovali ukrajínští poslanci s Čechy a Jihoslovany proti Němcům a Polákům vespolek. Ihned po sestoupení rakouské říšské rady hlasovali pak v červnu 1917 pro návrh Frantův na rovnoprávnost všech slovanských jazyků v parlamentě jednohlasně, čímž dosáhl vítězství, kdežto řady Poláků při hlasování zely velkými mezerami a vůbec jen malá část Polského klubu se účastnila hlasování. Aby odvrátili Ukrajincům hrozící zvláštní postavení Haliče, jehož se domáhali Poláci i Němci, zůstali ukrajínští poslanci v nejužším spojení s Čechy a Jihoslovany, i vydávali společná prohlášení s těmito za právo na sebeurčení národů. —

Částečná změna v ukrajinské taktice nastala teprve v tom okamžiku, když rakouská vláda dala ujištění, že se odříká zvláštního postavení Haliče pod polskou vládou a naopak projevila ochotu naříditi jistá opatření, jež by byla vhodna, aby samostatné postavení ukrajinského národa ve východní Haliči oproti samovládě Poláků sesílila. Tato okolnost pohnula ukrajinské strany v parlamentu na konci rozpočtového období 1917 zdržeti se hlasování proti rozpočtovému provisoriu, kdežto Poláci znovu rakouskou vládu hlasy většiny svých členů činně podporovali. Bylať již vláda Dr. Seidlera při vesle.

Vláda Seidlerova nesplnila aniž všech slibů daných ukrajinským parlamentářům, než nastala událost, jež musila mít značný vliv na dosavadní postavení Ukrajinců k rakouské vládě.

V únoru 1918 podepsala sice rakouská i německá vláda brestskou smlouvu spolu s tajným dodatkem, dle něhož byl převzat závazek do určeného termínu provést rozdělení Haliče a východní Halič a severní Bukovinu sloučiti v ukrajinskou provincii.

Brestská smlouva měla vliv tak na politiku ruských Ukrajinců jako na politiku Ukrajinců východní Haliče. Všecky ruské strany jsou smýšlení imperialistického a nyní byli to bolševici, kteří pod pokličkou diktatorské vlády, proletariátu získanou samostatnost Ukrajiny chtěli zničit. Armády dohodové byly vzdáleny od Ukrajiny, a proto nezbylo ruským Ukrajincům, než prozatím přijmouti vojenské zakročení centrálních mocností »do út des«. — Rovněž i zástupci haličských Ukrajinců v rakouském parlamentu byli nuceni oposiční taktiku zmírnit, aby nedali rakouské vládě záminky zrušiti dodatek k brest-litevské smlouvě, týkající se rozdělení Haliče, — kterýžto dodatek ruskými Ukrajinci beztoho jen byl vynucen na základě slibu dodati potraviny.

Ovšem že ukrajinská republika intervencí ústředních mocností dostala se do velké odvislosti od nich. Těmto nelíbila se demokratická ústava, již lidová republika slíbila svému lidu a odpor k republikánské vládě ihned vyšel na jevo. Když mladá ukrajinská republika se chtěla brániti proti německé přemoci, zasáhlo německé vojsko se sprostou brutálností, zavedlo ukrajinské lidové komisaře a dosadilo novou vládu z milosti Němců. Tato nová vláda vzdala se označení »lidové republiky« a započaly odvety proti selskému obyvatelstvu, spojené se všelijakým pronásledováním, justifikacemi i brutálními ohyzdnostmi. Jelikož všecky nacionálně smýšlející elementy takové vlády se musily vzdalovati, převzala nová vláda národu protivné elementy, i tu počalo v Ukrajině panování bez ukrajinského národu a proti němu. Tím nejen německá, ale i rakouská vláda se stala v Ukrajině u lidu tak nenáviděnou, že lid každé osvobození od této vlády radostně uvítá.

S ukrajinské strany nutno při tom zjistiti toto: Ruští Ukrajinci musili sice, bolševiky i Všerusy ohroženi, svoliti k intervenční nabídce ústředních mocností, avšak rozhodně odmítli na sebe vzítí závazky, jimiž by byli proti dohodě vázáni. Neboť v brestské smlouvě byla žádána s německé strany vojenská konvence a obchodní smlouva na delší dobu, tehdejší ukrajinská vláda však tyto požadavky odmítla i výslovně si vyhradila, aby mohla zaujmouti mezi oběma válčícími stranami stanovisko neutrální. Co však se týče zástupců haličských Ukrajinců, tito opoziční své postavení proti vládě Seidlerově sice zmírnili, zachovali si však přes všechno úplnou svobodu v principiálních otázkách, i nikdy nepřekročili mezí, za nimiž by se byli dostali do odporu s opozičními slovanskými stranami. Vůdcové českých i jihoslovanských stran v rakouské říšské radě s dobrým svědomím mohou potvrditi, že výtečné srozumění mezi ukrajinským parlamentárním zastoupením a zastoupením českého a jihoslovanského národa až do nejposlednější doby nikdy nebylo zrušeno. Ukrajinci nechali toho, hráti dvojíto roli jako asi Poláci, kteří v Rakousku žádali austro-polské řešení otázky, kdežto současně před dohodou zapírali každou pospolitost s ústředními mocnostmi; Ukrajinci podporovali jediné tu politiku, jež byla ochotna uznati národní jejich samostatnost, aniž by urazila nějaký národ anebo obzvláště slovanské národy.

Ve snaze dosíci znovu národní samostatnosti Ukrajinci bohužel v Rakousku, jako při mnohých dřívějších pokusech, nedočílili výsledku, a v tom sdíleli osud všech ostatních utlačovaných národů, kteří proti hegemonii Němců, Maďarů i Poláků nemohli ničeho poříditi.

Avšak v konkursní podstatě rakousko-uherské monarchie nalézá se směnka na samostatný ukrajinský stát na etnograficky souvisejícím území Rakouska. Současně hlásí se ukrajinský národ k právu na sebeurčení dle mírové formule presidenta Wilsona. Tím se mu poskytuje možnost vstoupiti bezvýhradně ve společnost svobodných slovanských národů. Jestliže nyní meze imperialismu spadnou, má

býti přikázáno místo též ukrajinskému národu. Co svobodný a samostatný národ musí ve slovanském světě hráti úlohu jemu náležející. Neodkázán na politickou pomoc nikoho, bude moci libovolně rozhodnouti o vlastním osudu.

Ukrajinský národ nikdy neovládal cizích národů a přiznává radostně každému národu úplné právo na sebeurčení na svém osídleném území. Nikdy neutlačoval menšin, musí tudíž pro budoucnost všem cizonárodním menšinám veškerá nacionální práva povoliti. Ukrajina hraničí s říší polskou i republikou ruskou; dle dějin svých i geografické polohy náleží k Orientu. Jest nucena se sousedními státy žíti v přátelství a dosáhne-li jednou úplných republikánských práv ve svém státě, nebude se moci vyhnouti tomu, aby se všemi slovanskými státy nežila v nejužším spojení. Takto nebude splnění ideí českého Šafaříka a ukrajinského Ševčenka nic už státi v cestě.

Budou-li našemu národu při mírové smlouvě vyměřeny hranice etnografické, stane se i český stát naším bezprostředním sousedem přes území severního Uherska. Můžeme poskytovat neocenitelné poklady své půdy od řeky Sanu do řeky Donu, nejen z východní Haliče (petrolej, soli, kainit), nýbrž i z Velko-Ukrajiny (uhlí, železo, mangan, vlnu, tabák, soli, cukr, petrolej, suroviny všeho druhu v nesmírném množství) českému státu i vůbec celému slovanskému světu, při čemž na druhé straně pro nedostatek vlastního průmyslu a velkou koupěchtivost obyvatelstva staneme se nejlepšími odběrateli českého průmyslu.

Jako svobodný i samostatný národ jsme ochotni ideu pravého slovanického sbratření uskutečniti a chceme doufati, že budou nyní odstraněna všechna nedorozumění mezi námi a ostatními slovanskými státy a že též nový český stát jakožto předbojník slovanských národů bývalé rakousko-uherské říše, vespolek s jihoslovanskými bratry, vynaloží svou moc k tomu, aby osvobozený ukrajinský národ byl přijat do svobodné slovanské národní společnosti!

Ukrajinské vydavatelské družstvo „Čas“ v Kyjevě vydává ukrajinské knihy, brožury, plakáty, časopisy, obrazy, podobizny, pohlednice, informační a příruční sborníky.

Družstvo „Čas“ má ústředni velkosklad ukrajinských tiskopisů v Kyjevě, vlastní tiskárnu, vlastní knihkupectví v Kyjevě a na venkově.

Základn kapitál družstva „Čas“ obnáší 2,000.000 hřiven (korun).

Celkový obrat r. 1918 činil úhrnem kolem 50,000.000 hřiven.

Kolem družstva „Čas“ seskupeni jsou vynikající ukrajínští spisovatelé a národní pracovníci.

Správa družstva „Čas“ nalézá se

V KYJEVĚ, VOLODYMYRSKA 42.

Veškeré informace, kde které knihy, časopisy a publikace vůbec vydány byly anebo brzo tiskem vyjítí mají, nalezne každý, kdo se o to zajímá, v kritické bibliografické revui

»KNYHAR'«

(časopis ukrajinského písemnictví),

jenž přináší posudky o všech ukrajinských publikacích.

Předplatné na r. 1919 v Kyjevě obnáší 48 hřiven.
Adresa redakce KYJIV, T_{vo} „ČAS“.

